

TOONEELJAAR 1931-32

Nationale Wedstrijd

uitgeschreven door de

KONINKLIJKE TOONEELMAATSCHAPPIJ

DOOR STRIJD TOT ZEGE

OOSTENDE

ter gelegenheid van

HAAR 25JARIG BESTAAN

(1905 - 1931)

Verslag van de Jury

Drukkerij Isidoor DE VRIESE, Alf. Pieterslaan, 42, Oostende

TOONEELJAAR 1931-32

Nationale Wedstrijd

uitgeschreven door de

KONINKLIJKE TOONEELMAATSCHAPPIJ

DOOR STRIJD TOT ZEGE

OOSTENDE

ter gelegenheid van

HAAR 25JARIG BESTAAN

(1905 - 1931)

Verslag van de Jury

Beurtoptreding van 20 September 1931

Vrijheidsliefde (Antwerpen)

De laatste eer door Ido

Het werk van Ido moet eerder als een zwak stuk bestempeld worden. Reeds bij het opgaan van het doek raden wij de gansche toedracht: de rijpere generaal Maqueter is hertrouwd met een mooie vijf en twintigjarige. Hij verwacht zijn zoon Jules, de versch gepromoveerde luitenant, die regelrecht uit het moederland komt en niet eens zijn nieuw «mamaatje» kent. In de allereerste samenspraken overstelt de schrijver ons met helderklare toelichtingen over elk en eenieder, zoodat men niet bedorven moet heeten om af te leiden wat er fataal gebeuren moet en het ergste is dat de schrijver ons niet eens beschamen durft... De belangstelling is dus van het begin af gebroken. Geen spraak van climax. De keuze van de «Vrijheidsliefde» mag bijgevolg niet gelukkig heeten. Wat de zedelijke strekking betreft is het stuk ook al niet stichtend (die zelfmoord van Jules is niet moedig).

Daar de opvoering geen werkelijke moeilijkheden oplevert mochten wij ons terecht aan een hoogstaande prestatie verwachten. Of dit wel het geval was zullen wij uit de volgende beschouwingen trachten uit te maken.

Maqueter (Heer Renaat Poulissen) was verreweg de «IJzerreter» niet, door de auteur bedoeld. Houding, gebaren en toon hadden niets van een fanatiek generaal, die alles miskent en misprijst wat buiten het strenge militarisme staat. Een despotiek-wilskrachtige Maqueter was de eerste vereischte om het stuk tot zijn recht te doen komen. Onze Masqueter heeft daarentegen door zijn laksheid veel verkorven. Zijn kleedij was effenaf

slordig, nochtans had hij, meer dan elk ander, dit punt moeten verzorgen.

Jules (H. Lode Boeyen) heeft zijn spel te veel gedramatiseerd. Zijn bewegingen waren meestal automatisch-stijf. Die twee hoofdfiguren kleefden nog te veel de oude school aan (stijf afgemeten pasjes bij smart; breed handgebaar naar het hart; opvallend achteroverhellen van het hoofd bij hevige ontroering, enz.). Ook was hij overdreven schreierig voor een jongmensch van zes en twintig.

Dr. Braams (H. Jos. Verheyen) verdedigde plichtmatig zijn aangewezen taak en gedroeg zich doorgaans als een normaal liefhebber. Nochtans was zijn uitspraak hier en daar minder bevredigend.

Breeman en de **Ordonnans** gaven voldoening in de bijrolletjes.

Van Reina (Mevr. De Deken), vermeld als beroepsspeelster op het programma, hadden wij beter verwacht. Uiterlijk was zij meestal onbeduidend en de strijd in haar ziel scheen ook al weinig bewogen. Zij was niet voornaam genoeg en eerder te oud voor die rol. Haar spel was hier en daar opvallend vals (Reina tegenover Truus, in het vierde bedrijf). Waar haalde ze ook die declamatietoon vandaan voor een beroepsspeelster?

Sabine (Mevr. Dom) had enkele goede oogenblikken. Toch vonden we haar meer gemeen dan geraffineerd sluw en listig.

Mevrouw Hofstadt (Mevr. C. Mols) haalde uit haar kleine rol wat er uit te halen was.

Truus (Mej. Nelly Frank) leverde buiten kijf de beste prestatie. Die liefhebster blonk van meet af aan boven haar medespelers uit. Haar talent is veelzijdig en van het allerfijnst allooi. Ze is de eenige die ons op zielespel vergastte. Vooral in het vierde bedrijf was ze prachtig en bereikte ze subliem-pathetische hoogtepunten.

Dit voor het individueel optreden. Het samenspel gaf bevrediging. De leiding was in het algemeen goed. Nochtans stippen we aan: het te laat opkomen in een paar gevallen; het scheepsgetoet dat te lang uitbleef; het mislukken der lichteffecten in

het derde bedrijf ; het plotse zwijgen der trommen in het laatste, enz.

Het spel dat zich geheel in Indië ontrolt, heeft hoegenaamd geen lokale kleur. Uiterlijk had de tooneelleider daaraan kunnen verhelpen. Hier ook werd daarvoor weinig of niets gedaan. Zoo werd, bij voorbeeld, niet eens gevergd dat de dames in het wit of bij het klimaat passende toiletjes optraden ?

Een pluimpje verdient echter de goede verzorging der taal ; de articulatie vooral heeft recht op een bijzondere vermelding.

Om te sluiten denken we dat het stuk te veel gespeeld werd, niet genoeg geleefd. De acteurs hebben alleen getracht hun gemoedstoestanden door houdingen en gebaren weer te geven, maar het hooger genot in hun ziel te schouwen werd ons zelden of niet gegund.

Beurtoptreding van 27 September 1931

De Broedermin (Antwerpen)

Stoops Fecit

door D. Claeys en H. Coopman Thzn

We zullen het maar opbiechten dat we een vleugje verwonderd voor ons uitstaren bij de gedachte dat « Stoops fecit » zoo dikwerf de eerste prijzen weghaalde in tooneelprijskampen van Noord en Zuid... Of moeten we ons enkel er over verheugen dat het stuk van de heeren Claeys en Coopman thans dieper verdrongen wordt door degelijker werken van hooger kunstgehalte of met scherperen kijk in de menschenziel? Het ligt niet in onze bedoeling na te kraaien dat « waarheid » of tenminste « waarschijnlijkheid » steeds hoofdvereischte wezen moet op tooneel en we zijn dan ook bereid het romantisch reukje van « Stoops fecit » gewillig op te snuiven. We verkroppen het ook maar dat Frans Stoops zoo petieterig klein-burgerlijk leeft, terwijl hij in zijn atelier schatten bezit (er sterven immers nog altijd bedelaars op stroozakken met goud gevuld) en dat hij uit overdreven liefde of liever onvergeeflijke zelfzucht voor zijn werk een weergalooze kunstproductie in brand steekt...

Misschien gaat het stuk ook wel eens mank aan objectiviteit, doordat de schrijvers al te zeer hun vooringenomenheid laten blijken voor de oude school en een tintje sarcasme overhebben voor de moderne kunstenaars en critici. Nochtans, al weegt het stuk niet zwaar, toch steekt het goed ineen en we bekennen volgaarne dat dergelijke tooneelwerken de massa van ons Vlaamsche volk nog ten goede komen. Toch betreuren we het oprecht dat « Broedermin » niet mededong met een steviger brok, haar glansrijke « carrière » meer waardig?... Het optreden met een stuk als « Stoops fecit » zonder werkelijke moeilijkheden, biedt

alleszins dit gevaar, dat de geringste fout, het minste verzuim wrovelig drukt en lastig weegt...

De rol van **Stoops** (Heer Pol Bury) was gewis aan goede handen toevertrouwd. Komen en gaan, zitten of bewegen, droegen den stempel van eenvoudige natuurlijkheid: Stoops was heelemaal thuis op de planken. In het eerste bedrijf, bij de bekentenis van Rik's misdrijf was zijn verslagenheid te lauw en de daarop volgende opborreling van gramschap niet hevig genoeg. Die scène sloeg niet in, gaf geen emotie. We kunnen moeilijk aannemen dat dit gewild was om dusdanig in akte 2 tot een hoogtepunt te klimmen. Misschien lag er af en toe een zweempje gemaaktheid en pose in spel en uitspraak van den heer Bury. Was dat gutturaal gerochel niet een tikje overdreven? Deze opmerkingen nemen nochtans niet weg dat deze speler, in zijn geheel beschouwd, een mooie brok leven uit zijn rol gehouwen heeft.

Rik Terneu (H. Van den Eynde) de dandy-achtige, netjes verzorgde moderne artist was voldoende zonder meer. In het eerste bedrijf scheen hij ons eerder zwak. Gelukkig hernam hij zich in de tweede akte om ten slotte opnieuw te verflauwen. Wij verwijten vooral aan dien speler zijn mangel aan ziele spel, de oppervlakkigheid van zijn wroegingen: hij gedroeg zich eerder als een onverantwoordelijke losbol en dat was toch de bedoeling niet der schrijvers?

Veys (H. J. Peeters) kon moeilijk beter. Uitwendig was de morsige, ongeschoren Veys een goedgekozen type van den onverzorgden jood, terwijl hij anderzijds een perfect gewetenloos schacheraar verried, vol sluwheid en arglist.

De rondborstige, eerlijke **Schaeffels** (Heer Vanhellem) was seffens sympathiek. Die glundere verschijning heeft ons geenszins in onze verwachtingen bedrogen.

Roels (H. De Beuckelaer), de met zichzelf ingenomen kunstcriticus, leverde normaal spel.

Wat de vrouwenrollen betreft, schonk Mevr. Peeters ons in **Anna** een bont geschakeerd spel, tintelend van kleur, en buitengewoon rijk aan intonatie. Zij was de gedroomde Anna.

Kateline (Mevr. P. De Greef) was bevredigend. In het tweede bedrijf op haar best.

De tooneelschikking was goed. Vooral het keukentje waarin we bijwijlen konden piepen bij het opengaan der fonddeur was heerlijk verzorgd: dat was een plezierig kijkje in een Vlaamsch binnenhuisje. Spijtig dat de eigenlijke woonkamer niet in dezelfde mate innig stemde. Het jammerlijk mislukken van den brand in de slotscene daargelaten, mocht de regie bevredigend heeten. De typeering heeft recht op een eervolle vermelding. De zuiverheid van uitspraak liet wel wat te wenschen over. De articulatie vooral gaf weinig voldoening, daar te veel woorden en zinnen al te dikwijls verloren gingen (bijzonderlijk in het laatste bedrijf).

Tot slot opperen we nog eens de meening dat «*Stoops fecit*» te onzen dage misschien wel onder het peil staat der stukken waarmede men aan een mild bedeed tooneeltornooi mag mededingen. «*Broedermin*» heeft ons met dit gemakkelijk spelletje een flinke vertooning bezorgd, zonder meer. Het hart van den toeschouwer heeft vast met de vertolkers meegetrild en dat is een verdienste die we niet onderschatten willen...

Beurtoptreding van 4 October 1931

Geluk in 't Werk (Gent)

De Koning drinkt
door Jos. Janssen

Het is steeds gevaarlijk voor een auteur zoo maar seffens uit te pakken met een nieuw gewrocht, even na het uitgeven van een werk dat het groot sukses kende... Zoo schreef en oordeelde betekenissvol eenieder die over tooneel orakelt, bij het verschijnen van « De Koning drinkt ». Aangenomen dus dat het laatste stuk van den heer Janssen minder hoog staat dan « De Wonderdokter », hetgeen verreweg niet uitsluit dat « De Koning drinkt » werkelijk soliede hoedanigheden heeft.

Om de vertolking van een stuk doelmatig te situeeren, schijnt het ons eenigszins noodzakelijk uit te maken tot welk genre het behoort. De heer Jos. Janssen noemt zijn werk een fresco in drie paneelen, maar die toelichting zegt ons in der waarheid niet veel. We zullen dus zoo vrij zijn « De Koning drinkt » een blijspel te noemen, dat wel eens tot gewone klucht vervalt, om in het derde bedrijf zelfs tot het vaudevilleske over te slaan. Haasten wij ons er bij te voegen dat platheid steeds geweerd wordt. Aldus gesitueerd is dit blijspel van goed gehalte. Er zit gang in het levendige dialoog en in de vlotte aktie. Aan gevoel mangelt het ook niet en de folklore steekt hier en daar haar ooren uit. Doch bij het een noch ander wordt lang verwijld en krijgt de vroolijke kwinkslag alras de bovenhand.

De hoofdpersonages worden ongetwijfeld « gechargeerd » en daardoor gaat hun menselijkheid wel eenigszins te loor. We denken hier vooral aan Boer Vramme die ons hardvochtig, ja, zelfs opzettelijk wreed voorkomt. De overdreven vernedering die het Jonkertje te verduren heeft, klinkt ook al een paar

toontjes valsch, zonder van Mie met haar al te radde tong te gewagen...

Wat de moeilijkheden van opvoeren betreft, biedt het tweede bedrijf vast ernstige gevaren tot struikelen aan en... het weze maar seffens gezegd dat « Geluk in 't Werk » hier vooral heerlijk spel geleverd heeft. Overigens heeft deze kring dit stuk, in zijn geheel beschouwd, buitengewoon goed opgevat.

Boer Vramme, de geweldige hoofdrol, vond in den heer Langbeen een schitterend verdediger. De gansche atmosfeer werd door dien prima-acteur geschapen en in stijgende spanning volgehouden. Zijn uitbundigheid en naïve grootdoenerij deden het publiek naar hartelust lachen en gieren. Alleen zijn gedurig draaien rond de tafel werd te lange leste te opvallend. Dit weze slechts terloops gezegd, want de zuurste bedillers moesten dit stevig spel hoog waardeeren.

Boer Priem (Heer Eeckhout) was niet het nijdig, verwaand ventje, door den auteur bedoeld. We hadden hem scherper, venijniger gewenscht. Ook sloeg het schraapzuchtige van zijn karakter maar zelden door. Physiek was het type ook niet goed gekozen.

Jan Blondeel (Heer Maes) gaf meer voldoening. Dit was een waar portret van den jeugdigen dorpsonderwijzer, vol begeestering, vol gedweep, bont afgewisseld door scherpen spot en bittere ontgoocheling: een getrouw weergegeven zielscomplex...

De heer Hoste heeft de rol van **Jonker Quapenninck** goed ingestudeerd en voortreffelijk uitgebeeld. Hij was geen enkel oogenblik bespottelijk en we lazen vast meer trots in zijn ziel dan uiterlijke hooghartigheid. Die niet te onderschatten rol werd tot het einde toe flink weergegeven.

Sus (H. H. Janssens) de kleinere knechtenrol verdient een eervolle vermelding.

Rika (Mevr. Langlet) was in het eerste bedrijf niet het preutsche meisje, pas uit het maseurkenspensionnaat ontslagen. We mochten haar liever in de tweede en derde akte. In **Flavie** (Mej. Van Laeken) konden we ook het dom, linksch schepsel niet voldoende terugvinden. Daarentegen was er wel wat over-

drijving in het spel van Mie (Mevr. Van Peteghem) hetgeen overbodig leek, daar de auteur reeds genoeg kleur aan die rol gegeven heeft.

De figuratie stak vooral onberispelijk stevig ineen.

De regie was goed verzorgd. De keuken-eetzale kon nochtans beter. Die ouderwetsche schoonheid, waarvan de schrijver spreekt, met « de monumentale oude Vlaamsche schouwe, bijna een kunstwerk » neen, dat was het precies niet... De groepeerings verdient meer dan lof en de typeering was bevredigend. De genoodigden in het tweede bedrijf waren te povertjes uitgedost voor « nieuwe rijken »...

Taal. Eenheid en zuiverheid van uitspraak lieten te wenschen over. Niet dat het tintje dialect (Vramme) ons afschrikt, neen, maar dat de eene boersch, de andere onberispelijk beschaafd spreekt (Blondeel), dat hindert ons meer... Met de articulatie ging het nochtans beter.

In het begin stelden we eenige aarzelingen vast, doch Vramme hielp weldra iedereen op dreef. Het tweede bedrijf vooral maakte buiten kijf een diepen indruk. Dit was geen fresco, maar een stevige, mooigekleurde olieverfschilderij die ons aan Breughel deed denken. Indien er dus op het individueel spel van sommige vertolkers te vitten viel, het geheel bleef alleszins een goed geslaagde vertooning...

Beurtoptreding van 11 October 1931

ARIE VANDEN HEUVELKRING (Brussel)

De Rozenkrans
door **F. Barclay**

We staan steeds pessimistisch tegenover tooneelstukken uit romans getrokken. Inderdaad, zelden zijn alsdan aktie of dialoog spontaan, levendig, natuurlijk... « De Rozenkrans » zal gewis slechts weinig op die vooringenomen meening afdingen. In elk geval schijnt de methode van den bewerker R. Bisson ons verouderd. Die taaie gesprekken van « oude goeie vrienden » waarbij hun wederzijdsch verleden voorgeschoteld wordt om ons op de hoogte te brengen van zekere toestanden, kunnen we moeizaam slikken. Dus, Gerald Dalmain en Jane zijn sedert jaren reeds goede vrienden. Ze schijnen eerst bewust van die oude vriendschap op een mooien zomeravond in het sprookjespark van een oud kasteel. Waarschijnlijk onder den invloed van het romantisch decor en oogenblik, voelen ze de behoefte zich over hun gemoedstoestanden en neigingen uit te laten. Jane moet weldra een lied (De Rozenkrans) zingen voor de genoodigden van Hertogin de Meldrun en Gerald waarschuwt haar dat hij haar alsdan beter zal begrijpen, want « muziek is de sleutel der ziel ». Jane zingt, Dalmain luistert diep-bewogen van uit het park en plots voelt hij dat zijn verwaarloosde vriendin de eenige is die ooit zijn vrouw kan worden. De verdere phases van dit romantisch liefdeproces slaan we over : er zou waarlijk te veel te hekelen vallen. Alleën verwijten we nog den auteur zijn al te grage toevlucht tot allerlei naïve tooneelknepen. Eerlijk dient gezegd dat hij zich wel eens inspant om dieper in de ziel te blikken, maar hier ook schijnen zijn lofwaardige pogingen nog tamelijk onbedreven...

Om kort te gaan denken we dat het stuk niet zwaar genoeg weegt om met groote kansen mede te dingen aan een nationaal tooneeltornooi. Alleen een tot in de puntjes verzorgde opvoering kon veel redden. Of dit nu het geval was, willen we maar seffens onderzoeken.

Het samenspel liet ongetwijfeld veel te wenschen over. Er was geen cohesie, zoodat er dikwijls pijnlijke gapingen ontstonden. En op de planken neemt de minste draling geweldige afmetingen.

Wat de individueele uitbeelding betreft, vonden we in **Gerald Dalmain** (H. Th. Rijdams), het hoofdpersonnage, slechts flauwtjes den mysterieuzen, afgetrokken kunstenaar terug, door den schrijver geëst. Hij was een doodgewoon mensch, meestal onsympathiek door een kinderlijke moedwilligheid die hij legde in gebaren en toon. Andermaal klonk zijn spel hol melo-dramatisch. Vooral als blinde was zijn presteeren een jammerlijke mislukking. Opgemerkt dat hij zich in zijn eigen huis van een stok bediende (waarom niet een witte?), terwijl hij steeds bij den arm geleid werd.

Dr. Brand (H. E. Truyens) was minderwaardig van het begin tot het einde. Hij had hoegenaamd niets weg van een geleerde. Als type was hij zeker niet goed gekozen en weinig verzorgd in alle opzichten.

Hertog de Meldrun (H. M. Martens) gaf meer voldoening, doch hij onderging klaarblijkelijk den invloed van het dralen en de onbeholpenheid van zijn medespelers. Anderzijds was hij alleen niet sterk genoeg om atmosfeer te scheppen.

Dr. Mackenzie (H. Th. Tabak) was de enige die waarlijk mooi spel leverde. De heer Tabak was natuurlijk en heelemaal thuis op de planken. Hij en **Simpson** (H. J. Martens), een gedroomde flegmaticke engelsche huisknecht, hebben veel gered.

Jane Champion (Mej. J. Govaerts) kon moeilijk haar zware rol tillen. Ze was overdreven schreierig. Laten we daar de vele haperingen in de eerste akte.

Hertogin de Meldrun (Mej. Van Dorpe) gaf geen voldoende relief aan het pittige van de gezegdens haar door den schrijver in den mond gelegd. Die drukke bemoeial was niet

belachelijk genoeg. In het tweede bedrijf scheen ze ons vast een tiental jaren verjongd. Het weerzien van tante en nicht in dezelfde akte, na een jaar afscheid, was oprecht pijnlijk... mislukt.

Het decor was goed verzorgd en ook de typeering kon er door. We onthouden er ons van de vele kleine tekortkomingen op te sommen. Van het eerste bedrijf ging veel verloren, doordat de muziek in de schermen al te storend drukte.

Eenheid en zuiverheid van taal verdienen waarlijk lof. Nochtans klonken de korte «i» en «u» te «Brabantsch». Bij sommigen kon de articulatie wel beter.

Ten slotte valt het te bejammeren dat sommige vereenigingen zich niet meer inspannen om voor het publiek op te treden. Zoo een braaf sentimenteel spelletje ware vast beter in de smaak van de massa gevallen, indien het soliedere verdedigers gevonden had. Helaas, het spel vlotte soms niet beter dan op een algemeene repetitie...

Beurtoptreding van 8 November 1931

De Noordster (Mechelen)

De Stroom

door **Max Halbe**

«De Stroom» van Halbe is een dramatisch spel van haat en nijd, vol wrijving van het begin tot het einde. Alle personages staan wrokkig tegenover elkander. Zelfs Renate en Heinrich sturen elkander bittere verwijten toe en schenken weinig verlichting. We betwisten het dan ook ten zeerste of ons publiek met dergelijke stukken gediend wordt? Veel kunstwaarde vinden we in Halbe's werk niet. De «intrigue» gebaseerd op een onderschept testament is een banaal gebeuren dat schier dagelijks in alle bladen onder de rubriek «gemengd nieuws» voorkomt. Van subtiele ontleding kan er ook al weinig of geen spraak zijn. We staan dus voor een gewoon realistisch spel, dat zich afwikkelt in een eentonig decor, waarin de onsympathieke personages (en dat zijn ze op de keper beschouwd allemaal) zich grimmig en haatdragend bewegen. Zeker ware zoo een spel een dertigtal jaren geleden, na de drakenperiode, welkom geweest. Thans voelen we er niet veel meer voor; het mangelt aan gedachten en gevoelens. Het stuk speelt in Duitschland aan den Weser. Edoch, bijzondere lokale kleur heeft het eigenlijk niet en we vernemen ook maar luttel over de zeden, gewoonten en gebruiken dezer streek, zoodat de handeling evengoed in elk ander stroomgebied kon plaats hebben.

En zoo vragen we ons in gemoede af, waarom de «Noordster» een vreemd stuk uitkoos, dat op kunstgebied precies niet hoog staat en ons verder over de bijzondere karaktertrekken en leven van de bewoners schaarsch inwijdt?

Indien er dus op de kunstwaarde en de zedelijke strekking

van « De Stroom » veel kan gevit worden, willen wij geenszins zekere moeilijkheid van opvoeren onderschatten en we bekennen volgaarne dat de « Noordster » het stuk, in zijn geheel beschouwd, goed heeft opgevat. Het samenspel en de plastiek gaven voldoening. Wat het individueel spel betreft, mochten we Peter (H. Maarten Van den Avond) het liefst in het eerste bedrijf. Hij was een waar dwingeland in zijn huishoudelijken kring, wilskrachtig, stijfkoppig... In de volgende akten bleef hij niet alleen gaaf autoritair, maar hij overdreef zelfs het hooghartige van zijn karakter. Soms poseerde hij, nam de gekende houdingen van Napoleon aan...

Jacob (H. W. De Clerck) leverde verdienstelijk spel, mischien af en toe wel een tikje gedramatiseerd.

Heinrich (H. J. Laurent) was kleurloos en heeft, ons inziens, veel verkorven.

Oom Reinhold (H. J. Henderyckx) stelde zich te conventioneel aan: die afgebroken sidderende stem, de geijkte stijve pasjes, het te opvallend gebibber, enz. behooren tot de oude school. In de derde akte was hij natuurlijker en op zijn best.

Renate muntte verreweg boven haar medespelers uit. De soberheid van Mej. P. Dieltjens beviel van meet af aan. Gebaren en toon bij verdriet of haat waren de juiste. Een speelster die vast de tooneelgave bezit.

We meenen niet dat Vrouw Doom (Mevr. Mariëns) het gewenschte type verpersoonlijkte. We hadden eerder een nij-dige, magere heks verwacht en we kregen een welgedaan vrouwtje te zien, meer declamatorisch dan grimmig kort en stug.

De figuratie scheen onvoldoende gedrild en in het laatste bedrijf totaal onbeholpen.

De regie kon beter. Soms hoorde men het stormgeloei bij het openen der deuren, maar dikwijls kwam het windgehuil te laat of werd het ook wel totaal overzien. De avond-licht-effecten konden beter gepast. Het dansende lamp-licht in de derde akte werkte stellig op de zenuwen.

Het decor was goed. Vooral het winterlandschap in de verte gezien verdient vermeld te worden. De meubileering vloekte in die Duitsche hoevekamer. Er was een breede schoorsteen-

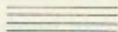
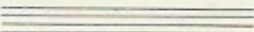
mantel maar geen schouw. Oom Reinhold warmde zich de knokkels boven een dood vuur, enz.

De typeering en grimeering verdienen lof. Op de eenheid en zuiverheid van taal, alsook op de articulatie valt weinig te beknibbelen.

Gewis was deze vertooning niet van reële verdiensten ontbloot. Nochtans spijt het ons dat zoovele details al te lichtzinnig over het hoofd gekeken werden. Zoo komen we nogmaals op hetzelfde terug, namelijk dat het mededingen aan een toneel-tornooi nog diepere studie, meer nauwgezetheid en inspanning vergt...

Beurtoptreding van 15 November 1931

De Morgenster (Mechelen)

De Gebroeders Karamazov
 door **Dostojevsky**

« De Gebroeders Karamazov » is getrokken uit den gelijknamigen roman van Dostojevsky. De roman zelf is een ongemeen machtige brok leven, vol diepzinnige ontledingen van zielkundigen aard. En het weze maar seffens gezegd dat de Heeren J. Copeau en I. Croué er buitengewoon in geslaagd zijn den waren geest van dit monumentaal werk ongeschonden te bewaren. Niet het verhaal is hier hoofdzaak, want eigenlijk is die moordgeschiedenis erg banaal, alhoewel het processus van het gebeuren zoo aangrijpend, zoo aandoenlijk bewogen is, dat het zonder onnoodig opgezweept te worden tot ongelooflijke hoogten klimt. « De Gebroeders Karamazov » is dan ook te beschouwen niet als melo-drama maar als hoogstaand psychologisch toneelspel : inderdaad, wat ons vooral onweerstaanbaar boeit en vervoert is het heldere blikken in de ziel der personages en dit tot in de geheimste plooien. Geen enkel oogenblik echter verveelt die scherpe ontleding der menschelijke natuur. Aldus blijft de herleiding van Copeau en Croué een der merkwaardigste bewerkingen voor het toneel, die we in de laatste jaren uit uitheemsche schrijvers te genieten kregen. Dit stuk aan te durven getuigt alreeds van een bewust zelfvertrouwen. De moeilijkheid ligt niet alleen in het feit dat er niet minder dan zeven zware hoofdrollen in voorkomen, benevens een groot aantal bijrollen en een niet te onderschatten figuratie, maar veeleer in het scheppen van die bijzondere atmosfeer die het gansche werk moet beheerschen, tegelijkertijd met het gedurig hooghouden van het evenwicht.

We meenen te mogen aannemen dat « De Morgenster » van Meehelen erin geslaagd is de zielkunde van het stuk, in haar groote lijnen, weer te geven. De sobere opvatting heeft ons bevallen, alhoewel we nu en dan meer spontane drift hadden gewild bij Dmitri, wat meer walgelijke uitbundigheid bij Feodor en eenigszins dieperen, innigen strijd bij Katherina.

Het samenspel gaf, in den regel, bevrediging. Wat het individueel spel betreft waren alle vertolkers niet even verdienstelijk.

Feodor (H. P. Laenen) gedroeg zich eerder als een versuft dronkaard dan een uitbundig liederlijk oud man, vol grove schijnheiligheid en walgelijke lafheid. Er zat vast geen sap genoeg in deze rol.

Dmitri (H. F. Soudan) scheen ons het type niet van een gevierd buitensporig luitenant bij het leger. Hij was niet driftig, niet hartstochtelijk genoeg. Als figuur kwam hij ons te bonkig voor, te loom in zijn bewegingen.

De Heer P. Moerenmans heeft het geheimzinnig personage van Ivan voordeelig belicht. Gebaren en houding waren los en natuurlijk. De toon scheen ons de gepaste. In het laatste bedrijf ontweek hij het gevaar der overdrijving in de krankzinnigheids-scene.

Aliocha (H. F. Cammans) heeft zijn ondankbare rol dapper verdedigd.

Wat de Heer Vanden Brande betreft, is hij er zeker in geslaagd een uitstekende Smerdiakov uit te beelden. Physiek was hij een gedroomd rachitiek voortbrengsel van erfelijk belaste ouders. Moreel was hij geniepig, ellendig sluw en koel gewetenloos.

Vader Zossima's stem was te krachtig, te vast voor een doodflauw mensch, die weldra den geest zou geven.

De bijkomende mannenrollen gaven voldoening.

Wat de vrouwenrollen betreft sloeg Katherina Ivanovna (Mevr. Nettie Hart) te dikwijls den tragischen treurspeltoon aan. Alhoewel we haar voorname deftigheid en ingeboren trotschheid gretig bewonderden, vonden we haar hier en daar wel te overdreven koud.

Groesjenka (Mej. Louise Soudan) schonk ons een heerlijke prestatie vol tintelende kleur en afwisseling, waarop we niets wenschen af te dingen.

De figuratie was buitengewoon goed verzorgd.

« De Morgenster » heeft het stuk gespeeld in doeken, opge-
luisterd door een keurig breed raam en een mooie beeld-
houwde kolom.

De regie gaf alleszins bevrediging. Groepeerings en typeering
waren uitstekend. Misschien waren de geestelijken wat te Sinter-
klaasachtig? De lichteffecten konden vast beter.

Eenheid en zuiverheid van taal lieten wel eens te wenschen
over . De « i » en « u » klanken droegen den stempel der
gewestelijke herkomst. De « a » werd soms als « h » aangeblazen,
enz. ; ook het articuleeren kon gelukkiger.

Ten slotte mogen we het optreden van « De Morgenster »
zeer verdienstelijk heeten. Deze vereeniging is er vast in geslaagd
ons te boeien, ons af en toe mede te slepen en ons te doen
genieten van een hoogstaand uitheemsch werk, waarin de lokale
kleur en zeden scherp afgeteekend zijn...

Beurtoptreding van 6 December 1931

De Kunstvrienden (Forgerhout)

De Zwaan

door F. Molnar

De vereeniging die het aandurft op te treden op een tooneel-tornooi met een werk van Ferenc Molnar en zich tevens de taak oplegt ditzelfde grondig in te studeeren, is alvast verzekerd goed figuur te maken onder de mededingers. Immers, een spel van den befaamden Hongaarschen tooneelschrijver is gewoonlijk iets om van te snoepen. « De Zwaan » is ongetwijfeld een stuk dat ruime kansen aanbiedt...

Op zichzelf is het uiterlijk gebeuren eenvoudig. Het « intrigue » ontwikkelt zich geleidelijk in de ziel der spelers en komt tot onverwachte hoogtepunten. Voeg daarbij dat de fijnzinnige humorist elk oogenblik om den hoek komt kijken, hetgeen die aangename comedie tot een geheel brengt dat rijk kunstgenot kan verschaffen. Wat we vooral bewonderen in « De Zwaan » is het evenwicht: de diepe psychologie wordt nooit saai, de gewikte voornaamheid in houding en toon wordt tijdig doorspekt door een tikje ironie of satyre, zoodat er van koudheid geen spraak kan zijn. Ten hoogste kunnen de strengbijtende uitlatingen van professor Agi, in het tweede bedrijf, ons eenigszins overdreven toeschijnen...

Alhoewel alle spelers, zonder eenige uitzondering ook, zich nauwgezet van hun taak gekweten hebben, noemen wij als buiten kijf en in een adem de bijzonder hoogstaande uitbeelding der rollen van professor Agi, van Prins Albert, van Prinses Beatrix en Prinses Alexandra.

De Prof. Agi van den Heer J. Van Leemput Jr. was een heerlijke verrassing voor ons. Die liefhebber moest voor menig

beroepsspeler geenszins onderdoen. Het was waarlijk zeer knap spel.

Uitmuntenend werk gaf ook de Heer R. Portocarero in **Prins Albert**. Daar lag gepaste distinctie in gebaren en toon bij dien speler, zijn personage ten volle bewust.

Mevr. Van Middelen-Mathis mocht ons uitstekend bevallen in de ondankbare rol van **Prinses Beatrix**.

Mevr. Hortense Peeters was een verdienstelijke **Alexandra**. Ze was als 't ware vereenzelvdigd met de koele, gereserveerde prinses : de trotsche « Zwaan » door den auteur bedoeld. Alleen scheen ze ons een beetje ouder dan in de ... en twintig ?

Deze hoofdrollen waren stevig gestut door de mooie prestaties van den heer Commissaris in de rol van **Cesar**, van Mejuffer Parkison in **Symphorosa** en Mevrouw Dams in **Prinses Dominica**.

Monnik Hyacinth (H. H. Verscheuren) alhoewel een glundere verschijning, hadden we wat jovialer gewenscht.

De kleinere verdeeling, evenals heel de figuratie, presteerde verder onberispelijk.

En al die personages bewogen, gingen en kwamen zoo natuurlijk dat het geheel een lofwaardig samenspel uitmaakte.

De regie mag perfect geheeten worden. Wat de typeering betreft stipten we hooger reeds aan dat **Alexandra** er te oud uitzag. De rollen der beide zoontjes van **Prinses Beatrix** werden vertolkt door nerveuse meisjes of liever jonge dametjes. Het decor was goed gekozen en de schikking op het tooneel zelf kon bevredigend heeten. Het groot salon in het tweede bedrijf gaf wel den indruk wat ledig-koud te zijn.

De eenheid en zuiverheid van taal, evenals de articulatie, verdienen allen lof.

« De Kunstvrienden » hebben een hoogtepeil bereikt, waarvan we door eenige kleinere opmerkingen niets willen afdingen. Het was een prachtig geslaagde vertooning, vol gaafheid en evenwicht, plichtmatig verzorgd en uitgediept, die de optredende vereeniging ter eere strekt en waarmede wij ze dan ook volgaarne geluk wenschen.

Beurtoptreding van 13 December 1931

KUNST EN EENDRACHT (Waereghem)

Ik heb een mensch gedood

door MAURICE ROSTAND (vertaling Arie Vanden Heuvel)

Men kon er zich aan verwachten dat uit de oorlogsliteratuur allerhande stukken zouden ontpoppen, waarin de gruwelen en ellende van den oorlog zouden gehekeld worden. « Ik heb een mensch gedood » van Maurice Rostand, is een tendenz-stuk, dat niet alleen het onmenselijke van den oorlog schril in het daglicht stelt, maar waarin de edelste, de hoogst ideale broederliefde gepredikt wordt. Het is een werk vol piëteit en verheven humaniteit, dat snakt naar grenzeloze volkenliefde. Dit voor het beoogde doel. Als tooneelwerk moeten we bekennen dat het maakwerk is, onafgebroken hol melo-dramatisch, hoognaamd niet te verschoonen door de tendenz. Het is een spel vol schreierige sentimentaliteit, met oneindig veel gezucht en geklaag, waarin het waarachtig gevoel letterlijk verdronken wordt. En wat al theatrale effectenjacht! Wat al ellenlange alleenspraken! Maar ook wat al emotie in die angstig-kwellende wroeging eenerzijds, dat grenzenloos ouderverdriet anderzijds...

Het lastigste struikelblok was ongetwijfeld niet het weekhuilerige te overdrijven. Daartegen heeft « Kunst en Eendracht » eerder sterk gezondigd.

De verdienste van die vereeniging vermindert ook nog hierdoor dat er in die kleine bezetting drie beroepsspeelsters optraden zoodat er slechts twee leden van den kring met een belangrijke rol gelast waren, die eigenlijk in aanmerking konden komen.

Het samenspel ging meer dan eens mank. Wat de individuele vertolking aangaat heeft de heer Albert Desmet de rol

van «Hij» veel te huilerig opgevat. Hij declameerde van het begin tot het einde. Tot het voorlezen van een brief toe werd op denzelfden gemaakten toon voorgedragen. Ook zijn bewegingen waren links en opvallend onbeholpen. Wij zijn overtuigd dat die speler in de gepaste rol niet stak.

Hans Gaspar (H. René Desmet) leverde normaal spel. Wij verwijten hem nochtans dat gedurig naar den grond kijken en de oud-conventioneele beweginkjes in gaan en keeren.

Eitel (H. Georges Deconinck) was onuitstaanbaar, niet alleen door zijn belachelijk gemaakt naïef spel maar ook door een potsierlijke aanstellerigheid.

Louisa (Mevr. Joh. Dons) was goed en **Angelica** (Mej. Celine Poot) heeft waarlijk prachtige oogenblikken gehad. Een speelster met buitengewone eigenschappen.

De bijrollen gingen ongemerkt voorbij.

Tooneelleiding. De kapelschikking in het voorspel was een nonsens: het eeuwig licht hing achter het altaar; de biechtstoel stond schier in het midden van het tooneel, enz. Was die kasteelkamer ook niet te monumentaal voor een gewoon burgershuis in akte I en III? De kapping liet wel een ietsje te wenschen over.

Eenheid en zuiverheid van taal, alsook de articulatie gaven bevrediging, alhoewel de herkomst van Hans Gaspar zich meer dan eens te sterk liet vermoeden.

Slotindruk. Die vertooning heeft buiten twijfel diegenen voldaan die zich met goedkoope aandoeningen van schreierig sentimenteelen aard tevreden stellen, maar voor den meer ontwikkelden toeschouwer was het een kale ontgoocheling. Wij zijn «Kunst en Eendracht» nochtans dankbaar voor het opvoeren van dit stuk. Daardoor heeft zij het hare bijgedragen om de vredesgedachte te verspreiden onder het volk.

UITSPRAAK VAN DE JURY

- 1ste Prijs (2500 fr. met kunstvoorwerp geschonken door de leden der uitschrijvende maatschappij en eerediploma) met algemeene stemmen en gelukwenschen van de Jury « De Koninklijke Toon- Tooneel- en Letterkundige maatschappij « De Kunstvrienden » te Borgerhout met het stuk « De Zwaan » door F. Molnar.
- 2de Prijs (1750 fr. en eerediploma) met drie stemmen tegen twee: De Koninklijke Laurentkring « Geluk in 't Werk » te Gent met het stuk « De Koning drinkt » door Jos. Janssen.
- 3de Prijs (1250 fr. en eerediploma) met eenparige stemmen, De Tooneelkring « De Morgenster » te Mechelen met het stuk « De Gebroeders Karamazov » door Dostojevsky.
- 4de Prijs (800 fr. en eerediploma) met eenparige stemmen, De Koninklijke Toon- en Tooneelkring « De Broedermin » te Antwerpen met het stuk « Stoops Fecit... » door D. Claeys en H. Coopman.
- 5de Prijs (400 fr. en eerediploma) met algemeene stemmen, De Tooneelkring « De Noordster » te Mechelen met « De Stroom » door Max Halbe.
-

Prijs en diploma Eenheid en Zuiverheid van Taal geschonken door Dr. G. Verhaeghe, Eere Voorzitter der

uitschrijvende vereeniging, aan De Koninklijke Toon- Tooneel- en Letterkundige maatschappij « De Kunstvrienden » te Borgerhout met « De Zwaan ».

Prijs en diploma Beste Liefhebber Tooneelleider geschonken door de lokale Tooneelvereeniging « De Conscience's Vrienden » aan Mr. Henri Verscheuren met « De Zwaan ».

Prijs en diploma Beste Liefhebber geschonken door M. A. Lootens aan M. G. Langbeen in de rol van Boer Vramme, stuk « De Koning drinkt ».

Prijs en diploma Beste Beroepspeelster geschonken door M. L. Van Heule aan Mevrouw Van Middelen in de rol van Prinses Beatrix, stuk « De Zwaan ».

Prijs en diploma Liefhebsters :

Iste prijs geschonken door M. L. Van Wynendaele aan Mejuffer Louisa Soudan in de rol v. Groesjenka, stuk « Gebroeders Karamazov ».

2de prijs : Ex-equu : a) geschonken door M. L. Van Tyghem aan Mejuffer Nelly Frank in de rol van Truus, stuk « De Laatste Eer ».

b) geschonken door de Jury aan Mevrouw H. Peeters in de rol van Alexandra, stuk « De Zwaan ».

Bizondere prijzen.

- A Prijs geschonken door het « Willemfonds » aan de Koninklijke Laurentkring « Geluk in 't Werk » Gent.
- B Prijs geschonken door den Heer F. Catry aan de Koninklijke Toon- en Tooneelkring « De Broedermin » Antwerpen.
- C Prijs geschonken door den Heer G. Lescauwaet aan « De Morgenster » Mechelen met « De Gebroeders Karamazov ».

Eervol vermelde spelers en speelsters bekomen een diploma.

« Kunstvrienden » van Borgerhout :

M.M. Van Leemput in Dr. Agi ; Portocarero in Prins Albert ;
Commissaris in Cesar Majordomus ; Mej. Parkison in
Symphorosa.

« Geluk in 't Werk » van Gent :

M.M. Maes in Meester Blondeel ; Hoste in Quapenninck.

« De Morgenster » van Mechelen :

M.M. Vanden Brande in Smerdiakof ; Moeremans in Ivan ;
Cammans in Aliocha ; Mevr. Nettie Hart in Catherina.

« De Broedermin » van Antwerpen :

M.M. Pol Bury in Frans Stoops ; Peeters in Veys ; Mevr. De
Greef in Kateline.

« De Noordster » van Mechelen :

M.M. W. Declerck in Jacob ; Vanden Avond in Peter ; Mej.
Dieltjens in Renate.

« Kunst en Eendracht » van Waereghem :

M.M. R. Desmet in Hans-Gaspar ; Mej. Poot in Angelica, Mevr.
Dons in Louisa-Honderlin.

« De Vrijheidsliefde » van Antwerpen :

M. Poulissen in Maquester.

« Arie Vanden Heuvelkring » van Brussel :

M. Tabak in Dr. Mackenzie.

Oostende, 27 December 1931.

DE JURY :

De Verslaggever,

K. Seys.

De Voorzitter,

A. Maes.

De Leden :

A. Van Laere, L. Van Tyghem, A. Deraedt.

Plaatsvervangende Leden :

V. Dekeyser, J. Seys.